СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 145. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 24. червня, 1926. VOL. XXXIV. No. 145. Jersey City, N. J., Thusday, June 24. 1926. THREE CENTS

ПРИВАТНА ПРОГИБІЦІЙНА ОРҐАНІЗАЦІЯ ВЗЯЛА В СВОЇ РУКИ ПЕНСИЛВЕНІЙСЬКОГО ҐУБЕРНАТОРА

ВАШИНҐТОН, 22. червня. — Переслуханнє перед спеціяльним комітетом сенату, встановленим для розслідження виборчих видатків підчас правиборів сенатора в стейті Пенсилвенії, яке відносилося передовсім до коштів, виложених кождим кандидатом, взяло нині надсподіваний, а незвичайно цікавий оборот.

Виступала саме яко свідок пані Ела Джордж, президентка орґанізації Жіночого Союза Тверезости, і вона, не підозріваючи зовсім далекосяглости своїх зізнань, призналася, що згадана орґанізація платила видатки для аґітаторів ґубернатора Піншо робила для нього найріжнійшу передвиборчу аґітацію, а що найважнійше, що провідничкi сеї орґанізації, своїм характером зовсім приватної, відбували часті конференції з ґубернатором Пiншо про кожду просто публичну справу.

Орґанізація удержується з невеличких датків жінок, загорілих прихильників прогибіції. Орґанізація своїм характером дуже подібна до ославленої вже нині Антисалунової Ліги.

ВОЗДУШНИЙ СТРАЙК.

СТ. ПОЛ, Минесота, 22. червня. — Американська почта має свій перший воздушний страйк. Застрайкували саме тут два почтові летуни, які займалися воженнем почтових пересилок межи Сан Франциском а Ню Йорком. Страйкарі подали за причину свого страйку те, що літаки, які їм дає уряд, не є зовсім певні. Наслідком страйку молодих летунів почту мусів нині возити 70-літний летун Дикинсон.

ЗАПЛАТИВ ОЩАДНОСТИ ЖИТТЯ ЗА ФАЛШИВІ ДОРОГОЦІННОСТИ.

НЮ ЙОРК, 22. червня. — До одної місцевої поліційної стациї зголосився якийсь Давид Розенберґ, 60-літний іміґрант з Росії, та заявив, що попередної ночи якісь невідомі „купці" продали йому 7 дорогоцінних каменів, за які він заплатив одинайцять сот долярів, всі свої ощадности. Коли він прийшов оцінити свої дорогоцінности до одного золотника, сей сказав, що дорогоцінности не мають ніякої вартости. Розенберґ заявив, що він стрінувся з „купцями" на вулиці, що він на дорогих камінях не розуміється, і що він пішов питати поради золотника аж тоді, як вже „купці" від нього відійшли.

НЕ ПУСКАЮТЬ КЛЕНА НА СВЯТО СВОБОДИ.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 22. червня. — Мейор міста Кендрик відкинув прозьбу Ку-Клакс-Клена о дозвіл на участь у поході міста на святкованне півтора сотки літ існовання американської независимости. Клен заприсягнув мейорови свою пімсту.

ТАКОЖ ПРИСТРАСТЬ ДО ЗВОРУШЕНЬ...

НЮ ЙОРК, 22. червня. — Нюйорська поліція арештувала 26-літного Віліема Оконора, послугача в шпитали Белвю, котрий признався, що він кілька разів підпалював шпиталь, бо він любить сильні душевні потрясення, а власне пожар шпиталя йому такі потрясення дає. За кождим разом він самий алярмував пожарну сторожу та помагав гасити огонь.

АРЕШТ СТРАЙКОВИХ ОРҐАНІЗАТОРІВ У ПЕТЕРСОНІ.

ПЕТЕРСОН, Ню Джерзі, 22. червня. — Поліція арештувала нині 7 членів пасейського страйкового комітету, котрі роздавали перед тутешніми ткальняними фабриками летючки, завзиваючі до страйку.

Того самого дня клифтонська поліція арештувала одного страйкаря за те, що він мав при собі пружину з дверий, якої, як каже поліція, він хотів ужити на головах страйколомів. Його випущено на волю за кавцією 5,000 долярів. В Лоді арештовано одного страйкаря за те, що він вилаяв якогось страйколома; його випущено за бейлом 1,000 долярів.

ЮНІЇ ДОМАГАЮТЬСЯ ОБЖАЛОВАННЯ СУДДІ.

ФЕРМОНТ, Вест Верджінія, 22. червня. — Майнерська юнія подала до публичного відома свій лист, який вона вислала до стейтового ґубернатора, а в котрому вона домагається публичного обжаловання судді Лазала за надужиття судейської власти, якої він мав допуститися в сей спосіб, що він зборонився видати судову заборону проти вуглевих підприємців, як вони нарушували закони. В листі говориться, що суддя побирав від вуглевих підприємців заплату за те, що яко суддя заступався за їх інтереси.

УНІВЕРСИТЕТ ЗАВОДИТЬ КУРСИ УМОВОЇ ГИҐІЄНИ.

НЮ ГЕЙВЕН, 22. червня. — Єйльский університет заводить зі слідуючим шкільним роком нові курси, а саме курси умової гиґієни. Університетський заряд каже, що на університет попадає богато студентів з початкуючими умовими недугами, які постепенно розвиваються в справдішні невиличимі помішання. Щоби сьому запобігти, університет визначив 50,000 долярів на рік на курси умової гиґієни, щоби вчити студентів, як треба удержувати себе при умовім здоровлю.

ДЕСЯТЬЛІТНІ РОКОВИНИ СМЕРТИ ІВАНА ФРАНКА ПРИЗНАЧЕНІ НА ПОШИРЕННЯ КУЛЬТУ ФРАНКА СЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Тому в часі від 28. мая до кінця вересня повинні відбутися в кождій українській місцевости виклади, збори, концерти чи вистави, присвячені памяти Франка.

В кождій місцевости повинна бути переведена рівнож збірка на памятник Франка.

Хай не бракне між нами нікого, хто не зложив би жертви на памятник для Того, що нам а не собі добував кращу долю, що бажав для скованих волі, для нещасних долі і рівної правди для всіх.

Всі жертви на памятник Франка належить слати до:

OBYEDNANYE. P. O. Box 411. Philadelphia, Pa.

СМЕРТЬ ВІД ГРОМУ.

ДЖЕРЗІ СИТІ, 22. червня. — Підчас громовиці, що навістила місто нині сполудня, вдарив грім у дах камінної альтани в повітовім парку на західній частині міста. В альтані було тоді коло сотки людий, які схоронилися до неї перед дощем. Грім убив на місци 8-літну дівчину й 15-літного хлопця та покалічив 8 других дітий.

ПАРЛЯМЕНТ РАДИТЬ НАД ЗАКОНОМ В ВУГОЛЬНІЙ СПРАВІ.

ЛОНДОН, 22. червня. — Правительство предложило парляментови два закони до ухвали.

Перший ухвалює осьмигодинний день праці в копальнях вугля, а другий займається реорганізацією в вуглевім промислі.

УЧИТЕЛЬКА ЗЛОМАЛА УЧНЕВІ НОГУ.

Кенсас Сиτі, Мо. — Панна Мері Гикман, учителька з дипльомою третого степеня немилосердно побила мітлою девятьлітного учня за те, що той не знав, кілько є чвірок в 32-ох. По огляненню лікарі найшли, що одна нога хлопця є зломана. Панна Гикман втратила право учителювати.

ДОТЕПНИЙ НАЧАЛЬНИК ПОЧТИ.

Пані І. Еллен хотіла післати двоє діточок з Денверу до Шикаґа літаком. Почтмайстер у Денвері відмовив. На питаннє, чому, відповів: „Бо у приписах є, що посилки, які можуть по дорозі зіпсуватися, не надаються до приняття, а діти без мами можуть легко зіпсуватися".

СМЕРТЬ ВИНАХІДНИКА „ГРУБОЇ БЕРТИ".

В Мюнхені (Німеччина) вмер проф. др. Равзенберґер, винахідник далеконосних гармат, з яких Німці на віддаль 120 кільометрів острілювали Париж.

„СТАРОКРАЄВА КОНСТРУКЦІЯ".

Пацієнти дра Миколи Олександра Востросаблина, головного лікаря Українського Народного Союза, які зайшли до нього лічитися кілька тижнів тому назад, дістали пригадку, що й лікар, як всякий другий чоловік, теж хорує. Др. Востросаблин захорів на запаленнє сліпої кишки й мусів переходити операцію. При операції показалося, що запаленнє викликало вже пукненнє сліпої кишки. Лікарі не робили хорому найменшої надії на виліченнє. Всеж таки вони робили всякі можливі річи, щоби йому життя вратувати. Коли проти їх сподівань хорий почав виходити, вони всі признали, що тут його вратувала лишень „старокраєва конструкція". Нині д-р Востросаблин уже вернув до своєї канцелярії й почав далі лічити своїх пацієнтів.

ВЕЗЛИ АЛЬКОГОЛЬ В КЛЕПКАХ.

Торонто. — Тутешня поліция зловила один ваґон заладований ніби то клепками на бочки, а в дійсности в нім було алькоголю вартости 20 тисяч долярів. Поліція забрала також грузовик вартости 2,500 дол. та автомобіль вартости дві тисячі, на які виладовувано ті „клепки".

МОЛОДИЙ ГЕРОСТРАТ.

Молодий еспанський поет Марко Каваредa видав одну збірку поезій. А що лаври не впали на його голову негайно, він хотів доказати славі, що здобуде її силоміць. Написав вітвертий лист до всієї еспанської преси з докорами, що нехтує його і заявив усім, що його прізвище таки буде всім відоме. І застрілився. Таким робом бодай на протязі одного дня всі знали, що є якийсь Кавареда. Такий самий успіх мав відомий герой Чехова, який попав у газетну хроніку за скандал.

„ЦАР" КИРИЛО ЗАЖУРИВСЯ.

Сумом повитий „царський" двір в Кобурґ, де живе „цар" Кирило з „царицею". Зажурилися вони тим, що монархістичний зїзд російської еміґрації покликав на царя великого князя Миколу Миколаєвича, коли Кирило вважає себе властивим законним царем. З Кирилом засумував і цілий „царський" двір в Кобурґ враз з всіми міністрами і ґубернаторами, яких вже поіменував Кирило і які ждуть на товсті посади.

ФАРМЕР ЗАМОРДУВАВ ФАРМЕРА.

Порт Артур, Онт.— На Мекінтайр Тавншіп, Петро Роском, літ 51, заколов ножем Івана Стеблінського, літ 45. Оба вони фармерували на малій фармі, віддаленій вісім миль від міста. І траґічного дня у вечір прийшло між ними до суперечки, а відтак до бійки, вчасі якої Роском завдав Стеблінському дві рані ножем в груди. Стеблінські мав ще на стільки сили, що зарачкував з надвору до хати і зателефонував по доктора. Але заки доктор приїхав, то він стратив притомність і в дорозі до шпиталю — помер.

Роском арештований.

НАЙКОШТОВНІЙШИЙ ЧОЛОВІК АВСТРАЛІЇ.

В Австралії помер у 85 році життя найкоштовнійший її горожанин, Джан Колисон, котрий ще й по смерти буде її коштувати довгий час по 25 міліонів долярів річно. Діло в тім, що він свого часу ще замолоду привіз до Австралії пару криликів, думаючи, що робить добре діло. Ті крілики так розмножилися, що стали нищити поля в цілій Австралії та що року роблять шкід на яких 500 міліонів долярів. Уряд видає рік річно 25 міліонів долярів на нищеннє криликів, але се не легко перевести. Джан Колисон гризся до смерти тим, що наразив цілий край на таку страшну язву і шкоду.

АНҐЛІЙСЬКІ СУФРАЖИСТКИ ДОМАГАЮТЬСЯ РІВНИХ ПРАВ

ЛОНДОН, 22. червня. — Дня 3. липня відбудеся в Лондоні велика жіноча демонстрація в справі голосовання жінок.

Підчас демонстрації буде говорити 14 жінок в ріжних місцях, але в тім самім часі. Між иншими буде промовляти відома суфражистка Емелін Пенкгерст.

Жінки домагаються рівного права голосовання для обох полів. Досі голосували чоловіки з 21 роком життя, а жінки в 30.

За зрівнаннєм прав стоять такі визначні особи як лорд Балфур і Сесиль.

Правдоподібно справа та буде вирішена на разі компромісово і жінки добються голосовання в 25 році життя.

Таку зміну в законі готові поперти навіть консерватисти.

БРІЯНД ПЕРЕД НАЙТЯЖШИМ У СВОЇМ ЖИТТЮ ЗАВДАННЄМ.

ПАРИЖ, 22. червня. — Бріянд намагається поставити такий кабінет міністрів, який мав би в парляменті запевнену більшість, а заразом певну і здорову фінансову програму.

Бріянд був два рази примієром підчас війни, полагодив великий страйк залізничий та довів до льокарненського мира, але все те було без порівнання лекше, як скдеєннє теперішнього кабінету.

Поанкаре відмовився стати міністром фінансів, рівнож ходять слухи, що й Думе не хоче приймити того портфелю. Доходить до того, що вже сам Бріянд хоче рішитися обняти ще й теку фінансів і взяти собі до помочі двох експертів.

Ходять чутки, що тимчасовим міністром фінансів може ще стати Кайо. В такім випадку мусів би вийти з кабінету Поанкаре, бо вони оба непримиримі вороги.

Одною з найбільших труднощів, які ускладнюють зложеннє кабінету, є справа ратифікації француско-американського договору що до сплати воєнних довгів, проти якого є сильна опозиція.

ВІЙНА В СИРІЇ РОЗГОРІЛАСЯ НАНОВО.

ДАМАСК, 22. червня. — Ціла Сирія знов в огні. Постання вибухають раз-у-раз у всіх сторонах краю.

Французькі військові експерти подають, що треба ще принаймні 50,000 свіжих жовнірів і пів року часу, щоби можна завести спокій в краю.

Між 14. а 21. червня бомбардували Французи далі Дамаск та кинули в тім часі на місто 2.000 бомб. А канонада майже не перестає як день так ніч.

Французи посідають в своїх руках місто, але є там прямо невільниками, бо не мають ніякої контролі над селами, а Друзи опановують цілий край.

Навіть найбільш забезпечені залізниці ходять тільки як панцирні поїзди.

Друзи привчилися воєнної штуки і ведуть боротьбу на модерний спосіб.

Одна трета часть міста Дамаску, як оповідають очевидці, лежить в руїнах, а в инших частинах завмерло всяке життя.

НІМЕЧЧИНА ПІДНОСИТЬСЯ ЕКОНОМІЧНО.

БЕРЛІН, 22. червня. — Хоч німецький експорт впав в маю о 49,000,000 марок, дохід державної каси виносить в тім місяцю 27,000,000 марок.

Банкротства зменшилися о 20% і доходять до тої самої степени, як було до світової війни. З того заключають, що Німеччина веде здорову економічну політику.

ФРАНЦІЯ ОДЕРЖИТЬ ГРОШІ.

ПАРИЖ, 22. червня. — Франція цілком певна, що Німеччина заплатить в серпни припадаючу на ню репараційну рату в цілости. Та рата виносить 600,000,000 золотих марок в товарах і 50,000,000 зол. марок в готівці.

ЗНОВА НОВА МОДА.

ПАРИЖ, 22. червня. — В готелю Брілльон в присутности французьких та американських богатих жінок, король моди Андре де Фукіер демонстрував нові жіночі строї, які визначалися більшою пестрістю з декоративного боку.

Фукіер каже, що теперішня жіноча мода дуже проста і одностайна і не манить нічим ока.

БІРКЕНГЕД ПРОТИ ҐЕНЕРАЛЬНОГО СТРАЙКУ.

ЛОНДОН, 22. червня. — Лорд Біркенгед виголосив промову перед Центральною Радою Національної Юнії консервативних і юніостичних орґанізацій, в якій скритикував робітничу юнію за послідний ґенеральний страйк. Він каже, що ті, що контролюють фондами юнії, надуживають власти і заряджують на власну руку те, що є противне робітникам.

В таких справах, як квестія ґенерального страйку, повинні рішати всі робітники тайним голосованнем.

Бальоти одначе повинні приходити до правительства і тут повинні їх числити при відповідній контролі. Инакше юнійні лідери бальоти пошахрують.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Загряниці:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧЛЕНЬСТВО В СОЮЗІ А ВАКАЦІЇ

З наближенням горячих літних місяців членам Українського Народного Союза треба памятати на своє членство в Союзі. Чим більше літ минає від приходу сюди української іміграції, чим довше наші люди побули в Америці, то тим більше з них виїзджає на літну пору на вакації. Виїзджають на фарми, в гори, на морський беріг. Виїзджають мужі на тиждень-два, але жінки із з дітьми часто на місяць-два. Звичай сей, перебраний від Американців, що далі, то більше серед наших людий поширяється. Супроти сього треба над сим застановитися і Українському Народному Союзови, себто його членам, бо ся поява може мати поважний уплив на організацію.

А впливає вона на організацію через те, що люди, які виїзджають на вакації, серед загальної біганини й клопотів, звязаних з такими феріями, можуть легко забути на свої обовязки супроти організації. Заняті їздою, висилкою пакунків, заняті всякими другими подорожними клопотами, вони легко можуть поминути місячний мітинг, пропустити один або й більше місяців вкладок, і в наслідок сього, часто без всякої злої волі, втратити своє членьство в своїй дорогій організації, за одним замахом втратити права й користи, набуті довгим і точним сповнюванням членських обовязків.

Се все не припущення, але справдішні факти, які вже в нашій організації случалися, хоча, що правда, в дуже маленькому числі. З огляду на те, однак, що звичай виїзджати на вакації певно буде зростати, а не зменчатися, то й можна припустити, що число таких вакацийних занедбань членських обовязків може теж зростати числом, якщо організація не поведе проти сього свідомої акції. Коли члени, виїзджаючи на вакації, будуть памятати за заплачення своїх вкладок на час виїзду, і другим на се пригадають, то організація не втратить членів, а члени прав.

ХТО ЗАВИНИВ

Як можна було передбачити, німецьке референдум не випало в користь вивласнення цісарських дібр, що то вартують великанську суму, бо три міліярди золотих марок. Всеж таки на 15,685,719 голосуючих 15,110,996 голосів заявилося за вивласненем, а тільки 584,723 було проти. І колиб люде схотіли були голосувати, то більш як певно булоб перейшло вивласнення.

В Німеччині, в якій кайзер був до недавна божищем, стануло по кількох літах республиканського режиму на 15,685.719 голосів тільки 584,723 по стороні кайзера. Це безумовно доказ того, що цісарство в Німеччині мимо сильного монархістичного руху належить вже до історії. Його вже не так буде легко відгребати з гробу.

Та одна подія замітна в тім голосованю. А саме те, що голосували головно по містах. Село і так сказатиб провінція стояла осторонь. Через те на 40,000,000 управнених до голосовання голосувала всего тільки третя часть.

Як розуміти те, що село не взяло участи в тім голосованю, хоч тут розходилося о численні добра, які мали бути розпарцельовані між інвалідів і безземельних, хоч тут розходилося о численні замки і палати, які мали бути перемінені на шпиталі, школи і приюти?

Щоби це зрозуміти, треба мати на увазі, що комуністи повели в справі вивласнення шалену агітацію. Вони хотіли спечи при тім і свою власну печеню. Думали в демагогічний спосіб розбурхати маси і представити себе, як одиноких добродіїв працюючих. Але те саме пошкодило найбільше самій справі вивласнення, за яким були і умірковані елементи.

Село зрозуміло демагогічні комуністичні кличі в той спосіб, що сегодня тобі, а завтра мені. Сегодня вивлащуть кайзера, а завтра возьмуться до селянина. Що одним словом вивласнення готово дати комуністам перевагу, готово піднести їх вплив, а з ним готові пробувати комуністи забрати в свої руки всю владу та розпочати в Німеччині ті самі комуністичні експерименти, якими пробували ущасливити Росію та другі народи, яких вони держать при собі.

Монархісти знали настрій селянства до комуністів. Тому не забули злучити справу вивласнення з справою побіди комунізму в Німеччині. І це було тим рішаючим, що здержало великі маси від голосовання. Це й вратувало кайзера і його родину від вивласнення без відшкодовання.

ЗМІНА АДРЕСИ ОБЄДНАННЯ:

ПИСЬМА І ГРОШІ ДО ОБЄДНАННЯ НАЛЕЖИТЬ ПОСИЛАТИ ВІД ДНЯ 1-го КВІТНЯ 1926 Р. НА ТАКУ АДРЕСУ:

OBYEDNANYE, P. O. BOX 411, PHILADELPHIA, PA.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА.

МУЧЕНИЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

(Голос живучого учасника львівського провінціяльного Синода та визначного українського католицького священика-громадянина у Львові — з нагоди евхаристичного конгресу в Шикаго.)

(Продовження)

Однак з приняттем унії відносини нашої Церкви зовсім не змінилися, а противно ще погіршилися. Католицька Польща ішла з рівною завзятістю також проти зединення українських Церкви. В першім ряді виступали в сій боротьбі проти неї католицькі польські епископи і духовенство. Вони і самі відказували руським духовним найзвичайнійших форм і не допускали в соймах до признання зединеним якихнебудь прав. Як далеко ішла та завзятість, най послужать факти: що забороняли їм титулу епископів, називаючи їх згідно владиками, і ношення нагрудного хреста, не признавали найвищим зединеним архієреям першенства перед польськими суфраганами і т. д. Сим пониженнєм Церкви і нехтованнєм прав для її ісповідників стреміли вони до того, щоби користями латинської Церкви принудити вищі верстви українського народа до полишення своєї Церкви і до злучення з Церквою латинською. Знамение, що в сім перетяганню в латинську Церкву визначились особливо ОО. Єзуїти, котрі безпосередно підлягали папі і виключно його приказам підчинялись. Доказом сих страшних відносин най послужать слова польського епископа й історика Едварда Ліковського, отже мужа безперечно безсторонного і достовірного: „Przyczyny do opuszczenia przez szlachtę obrządu ruskiego były wielorakie: upośledzenie szlachty ruskiej pod względem praw i przywilejów obywatelskich, dopóki w obrządzie ruskim trwała, a z drugiej strony pewność udziału we wszystkich przywilejach szlachty polskiej, koronnej po przyjęciu obrządu łacińskiego, pewien rodzaj pogardy, okazywany newet przez duchowieństwo łacińskie obrządkom i duchowieństwu kościoła ruskiego i otwarte przeciąganie do obrządu łacińskiego częścią młodzieży ruskiej w kolegjach jezuickich i innych łacińskich szkołach wychowanej, częścią ludzi dorosłych po parafjach. Żalą się na to przechodzenie Rusinów Unitów i namawianie ich do obrządku łacińskiego, jakoteż poniżenie obrzędu ruskiego i księży ruskich biskupi ruscy przed Stolicą Apostolską po wielokroć razy począszy od Metropolity Rutskiego aż do drugiej połowy wieku XVIII. Trudno powierzyć, a jednak autentyczne dokumenta wątpić o tem nie pozwalają, że duchowieństwo łacińskie, zamiast przyciągać do siebie Unitów, w dziecinnem zaślepieniu drażniło ich i upokarzało: że biskupi łacińscy na synodzie prowincjonalnym warszawskim w 1643. r. z całą powagą wydali dekreta oburzające się na to, że biskupi ruscy używają tych samych co oni tytułów, że biskupi krzyż noszą na złotych łańcuszkach: że najniższy co do władzy i stanowiska biskup łaciński, a więc sufragan, nie chciał dać pierwszeństwa najpierwszym dostojnikom kościoła ruskiego i że pogardliwie nazywali biskupów ruskich nie biskupami a władykami... Metropolita ruski miał być przypuszczonym do senatu, biskupi łacińscy nie dopuścili go, a tem mniej innych biskupów ruskich... Zaiste trudno odmówić podziwu i uwielbienia tym bohaterom wiary, gdy się rozważy że zostając unitami nic nie zyskiwali, lecz przeciwnie na najcierniistszą wstępowali drogę. Swoi nimi pogardzali, pogardliwie ich traktowali, a szyzmatycy krew ich toczyli... (Edward Likowski. Historja unii kościoła ruskiego. Poznań, 1875.)

В сім страшнім положенню слали зединені митрополити і епископи численні жалоби до римського престола, але їх жалі були надаремні. Правдиво виступив проти тих кривд нашої Церкви папа Венедикт XIV. в половині XVII. віка; але до того часу перейшли вже майже всі вищі верстви в латинство, а остались при народі і Церкві лиш закріпощене селянство і нарочно в темноті удержуване сільське духовенство.

По златинщенню вищих станів піднято ще гадку, щоби зовсім покінчити з українською унією і перевести в латинський костел також і просте селянство. Так вийшов в р. 1717 „Projekt na zniszczenie Rusi", в котрім предкладалось заведення в уніятськім духовенстві обовязкового целібату, з тою цілею, що по введенню в нім безженства ніхто з вільних станів не схоче в пониженій духовний стан вступати, а в браку його обійме опіку над українським простим народом польський клер і переведе його в польський костел. Та сей проект не годився з егоїстичними інтересами польської шляхти. Вона мусілаби була при переході закріпощеного українського селянства в латинство признати йому певні права і зрікатися своїх панщизняних даремних робітників. Через те тільки полишилось українське селянство і дальше при своїй Церкві.

І ось оден образок поступовання католицтва як з восточною Церквою взагалі, так і з зединеною частю. Се було лиш збещещеннє Христового закона і погане надуживтє Божої справи для нужденних егоїстичних цілей. Кращої долі, бодай через якийсь час, зазнала частина зединеної української Церкви, що по упадку Польщі прийшла р. 1772 під панованнє Австрії. Австрійські цісарі сповняли в занятім краю ліберальну культурну місію, признали українській гр.-кат. Церкві рівні права з латинською, постарались о висшу просвіту для її духовенства, заводячи гімназії, духовні семинарії і університети, забезпечили його матеріяльний бут; дальше злагодили в селянстві тверді установи кріпацтва, а в кінці 1848. р. знесли його цілковито.

Одержавши вищу освіту, стануло наше духовенство на такій вижині, що було може найкращою частиною в цілім католицькім клері. Та те було виключно заслугою ліберального австрійського правительства а не католицтва і Риму. Сею освітою заняло воно дуже важне становище у своїм народі і стало скоро провідником його культурного і політичного життя. В сім ділі була важна та обставина, що наше українське духовенство було після давного права грецької Церкви, запорученого йому при заключенню унії також Римом, жонате. Своїм родинним життєм було воно тісно звязане і зі собою і з народом, присвічувало красшим моральним взором і творило тим поважну суспільну силу. Крім того видавало зі своїх родин значне число свідомої і солідарної інтелігенції, котра при зубожінню селянства і малого її приросту з селянського стану, мала тоже велике значіннє.

Та і в сих змінених політичних відносинах не перестала польська католицька Церква наступати на зединену українську Церкву і перетягати що змога її вірних до свого обряду, хоч находила вже тепер з нашого боку більший опір. Але згодом настали у нас для Польщі знова дуже спріятливі відносини. Перед 60 роками узискали Поляки, при тодішних обставинах в Австрії, могучий вплив у віденськім дворі і правительстві, а за сим широку власть в краю. І сей час використали вони для оконечного переведення своїх давних плянів. І тут почався другий образ тяжкої мартирії нашої Церкви і народа. Найперше взялись вони горячково до будовання по всіх місцевостях української Галичини, де найшлась лиш дрібна горстка латинників, польських латинських костелів або каплиць і до творення польсько - латинських парохій, з тою цілю, щоби при помочи польської краєвої влади загортати як найбільше українського селянства в польський костел. З огляду на се прозвано у нас польскі костели і каплиці назвою „samotrzaski" (лапки). І знаменне, що коли в корінних польських областях належить пять або шість сіл до одної парохії і костела, та примушені тягнутись милями на богослуження, то у нас будують костели в кождім другим селі для незначних дрібок латинників, котрі могли би свої релігійні потреби (як се давнійше ділялося) добре заспокоювати у греко-кат. Церквах.

Рівночасно ударили на греко-кат. українське духовенство і підняли на ново давний польський проект з р. 1717 „na zniszczenie Rusi": введення загального целібату в українськім духовенстві. Очевидно, зроблено се не з церковних але політичних мотивів: щоби ослабити суспільну силу українського народа і його тим скорше в хосен Польщі повалити. Однак знаючи, що сей проект, видвигнений з польської сторони визвавби серед української суспільности найсильнійший опір, придумали вони хитрий спосіб: виховати серед самих нас своїх яничарів, котріби замісць них се діло у нас повели. В тій цілі спричинили вони своїми впливами у Відни і Римі в р. 1882, що реформу одинокого у нас монашого чину ОО. Василіян віддано — мимо протесту Митрополита і всего українського народа — ОО. Єзуїтам, отже тим, що за давної Польщі загорнули найбільше української шляхти в латинський обряд і завдали тим нашій Церкві і народови найбільші удари. І Єзуїти сповнили як слід свою місію і виховали ОО. Василіян на других Єзуїтів, котрі перенявшись духом латинства смотріли з упередженнєм і маловаженнєм на свій рідний обряд. Сим сотворили серед нашого духовенства перший поважний етап до здійснення свого пляну, латинізації нашої зединеної Церкви. В р. 1891 пішли польські політики дальше і старались на провінціяльнім синоді у Львові при помочи свого кардинала Поляка Ледоховського, котрий якраз тоді став префектом конгрегації „de propaganda fide", від якої і діла нашої Церкви тоді залежали, переторсувати на синоді ухвалу на введенне в нашім клері обовязкового целібату. Колиж синодальне духовенство сему проектови рішучо спротивилось, сфальшував кардинал Ледоховский ухвали синоду і предложив їх у зміненім виді до затвердження папі. В сих змінених постановах не відважився ще він заборонювати священичі подруже, але зганив їх, — а дальше виключив поводівлих священиків, котрі після давнього правила грецької і української Церкви могли ставати епископами, від епископського чина. Сі зміни мали очевидну ціль, щоби в найблищій будучности отворити у нас двері до введення целібату в духовенстві і промостити вступ на епископські престоли лиш вихованкам єзуїтської школи. В слід за тим постарались польські політики у Відни і в Римі о отворенне для наших духовних кандидатів місць в єзуїтських колегіях в Інсбруку і в Римі, а відтак почали вже вводити на наші епископські престоли вихованків єзуїтської школи. Все те було ділом польсько-єзуїтської інтриґи, до котрої — може й несвідомо — приложив Рим свою руку.

(Конець буде).

ВАСИЛЬ ВИШИВАНИЙ ПРО СЕБЕ І КОРОЛІВ.

Американський кореспондент від „Ню Йорк Амерікен" мав недавно розмову з бувшим архикнязем Вільгельмом з Габсбургів, який живе тепер у Відни. Вільгельм Габсбург був в своїм часі командантом українського легіону, бо У.С.С. були йому підчинені. По державнім перевороті і розпаді Австрії служив як полковник в українській армії, а виїхав з України в листопаді 1919 р. по денікинській катастрофі.

Був щирим прихильником січового стрілецтва і тішився серед українських кругів щирою симпатією. Сам він володіє українською мовою в слові і письмі, а навіть складав вірші, особливо про Гуцульщину, які появлялися друком.

Вишиваний заявив на запит кореспондента, що він ніколи не був претендентом на український королівський чи гетьманський престол, а тим більше не є ним сегодня. А не був він ним ще й тому, що надто добре приглянувся він королівському життю, щоби мати якісь ілюзії що до його джабу. Він не вартує того, щоби за ним побиватися. Позиція і роля королів сегодня така, що ніяка амбітна людина не буде мати сатисфакції з тої позиції.

Правдивими королями не є сегодня ті, що сидять на европейських престолах, а ті, що живуть в Америці. Такі як Морган, Генрі Форд і їм подібні. Бо такий Морган може викликати своїм одним підписом цілий переворот в не одним европейськім краю. Може повалити уряд, знищити валюту і добробут. А який інший король годен сегодня чогось подібного доконати? Так говорив Вільгельм Габсбург.

Такий Форд, на думку Вишиваного, робить переворот в індустрії. Він розвязує на свій лад конфлікт між працею а капіталом. Фордизм проникає цілий світ. Форд могучий і ніякий король не може з ним зрівнатися. От таким королем хотів би бути і Вишиваний. Фінансовим або промисловим королем — це була би та позиція, яка відповідала би його поглядам.

На запит, чи Вільгельм Габсбург не схотів би приїхати до Америки, Вишиваний відповів, що визначні представники з України звертаються до него, щоби він вибрався до Америки в цілі збірки на допомогу голодуючим дітям і сиротам України. Та Вишиваний ще не є певен, чи він буде міг взятися за те діло. Але Америку хотів би він побачити на всякий случай.

На запит, чому він не вертає до Польщі, де живе його старий батько і ціла родина та де лежать їх родинні маєтки, Вишиваний відповів, що не може відвідати навіть свого батька, бо Польща вважає його великим своїм ворогом і не дозволить йому навіть на відвідини батька, а то тому, що Вишиваний боровся по стороні Українців в їх змаганнях до самостійної української держави. А він не хотів для України нічого иншого, а тільки такої свободи, яку дістала Польща і Чехо-Словаччина. За тим, казав далі Вишиваний, побивався він ще за часів Австрії, коли на австрійськім престолі засів Карло. Вишиваний заявив далі, що він не бере справді активної участи в українськім політичнім життю, але українська справа лежить йому дуже на серцю. Заразом зазначив, що українській дух на Великій Україні дуже підніся.

Вишиваний заявився проти всякої інтервенції в українські справи з боку чужих держав, бо такі інтервенції є тільки свого рода авантурами амбітних одиниць, а самому народови користи не приносять. Тому такі інтервенції заздалегідь засуджені на невдачу.

На тім закінчилося інтервю.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

24.

Відділ 363. Українського Народного Союза в Олієн, Н. Й.

В залученою посилаю 11 долярів, котрі я зібрав на Сиротинець Українського Народного Союза.

Збірка не обійшлася в нас без трудностий. Вороги Сиротинця та люди, які взагалі на ніякі громадські та добродійні цілі скупі давати жертви, вхопилися кричати, що гроші пропадуть так, як ті, що пропали з Українського Дня. Ми їх переконували, що Український Народний Союз не має нічого спільного з тими грішми з Українського Дня та що він держить у себе певно півтора міліона й члени не бояться, що вони пропадуть, але се покищо нічого не помогло. Хто не хоче дати, той відомо всякої приключки собі шукає, щоби не дати. Як справа добре піде, а ми, що даваді жертви, певні, що вона піде, тоді вони зі стидом до нас прилучаться.

Тимчасом пощадное се, що зібрали. — Т. Підскальний, секретар.

25.

Відділ 50. Українського Народного Союза в Франсойз, Мезуре.

Наше братство ухвалило на своїм місячнім мітингу визначити з братської каси на ціль Сиротинця Українського Народного Союза 5 долярів. Мемі членами, присутними на зборах, зібрано 22 долярі. Знайшлося двох членів, які не хотіли дати.

Пересилаємо 27 долярів. — Павло Голдак, предсідатель; Йосиф Гресків, секретар.

26.

Товариство Ім. Богдана Хмельницького в Істон, Па., відділ 137. Українського Народного Союза.

Наше товариство вирішувало справу допомоги будові Сиротинця У. Н. Союза на своїм місячнім мітингу й постановили жертвувати з каси 25 долярів. До сього члени зложили 24 доляри 50 центів. Члени одушевлені, що справа нарешті перестала лишень обговорюватися, а діло стали робити. — Микола [illegible], секретар.

[illegible]

Братство св. Петра й Павла в Монесен, Па., відділ 338. Українського Народного Союза.

Наш відділ, розглянувши докладно справу Сиротинця, постановив визначити з каси суму 25 долярів. Відтак члени зложили між собою дрібними жертвами 13 долярів. Тому посилаємо тут чек на 38 долярів на будову Сиротинця Українського Народного Союза.

Кромі сього збори ухвалили зробити пікник, з якого весь чистий дохід прийде на Сиротинець Українського Народного Союза. Най Бог щастить. — Ф. Янковський, секретар.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ

Гемтремк, Міш. Петро Поняшин. Справа сиротського дому при 7-ій ул. в Ню Йорку, о скільки ходить о Обєднанне, була вияснена доволі ясно в комунікатах Обєднання, які були в своїм часі оголошені в нашій пресі.

Тепер заряджує тим домом п. Іван Добрянський і о. Володимир Лотович.

Обєднанне хотіло той дім перебрати, та не мало правної сили на переберання.

Бостон, Масс. Н. Д-а. Такий допись можемо помістити тільки за повним підписом Вашого імени. За правду можна постояти і нема потреби боятися. Таке заявили ми і другим дописувателям, які пишуть про церковно-народні справи.

Др. Остап Грицай.

ПАМЯТИ ІВАНА ФРАНКА.

…Блаженний муж, що в хвилях [занепаду,
Коли заглухне й найчуткійша со- [вість,
Хоч диким криком збуджуе громаду
І правду й щирість відкрива як но- [вість.

Блаженний муж, що серед ґвалту й [гуку
Стоїть як дуб посеред бур і грому,
На згоду з підлістю не простягає [руку,
Волить зломиться, ніж вклониться [злому.

Франко („Блажен муж...")

Не ждіте, аж прийде день і хвиля одної з роковин колишнього життя Його. За Нього кожда згадка роковиною, а кожде слово спомину — поклоном нехай стає.

В Його життю було столітте праці, а в смерти Його — крівавилося столітте народньої муки. Праці творчій усе життє своє во жертву принісши, труждався Він, а впав як Труду оттого жертва совершенна.

Благословенна будь у вік память Його! Боротьбою визволюючого світла з темрявою була Його творчість, а віщуванням великої Правди згреміло слово Його. Обновлюючим стражданнем і животворним гнівом сповнилася у щерть душа Його, і тому в Його пісні великий смуток.

Але смуток се був усього Народа й усього закріпощеного століття — цілих поневолених віків смуток се був.

Яко на ріках вавилонських страждущого Народа співець страждущий співав Він, — рабством душ братів своїх, мов сором горіючим палений, — глумом і презирством ворогів могутніх як скорпіонами бичований, — гнівливим негодованием люду власного мучений:

Визволення грядучого Пророк вибраний.

Але в слові Його горіла Любов.

Крізь муку і страждання, під бичами ворогів і під ударами своїх, розпалювалася вона без кінця й обявлялася вона без меж.

Так як з темінї ночі світло дня розпроміннюється, так як з глибів скалистих всеціляще жерело до сонця сріблиться, жевріла Любов в серцю Його все могутнійше і все більш спасенна, поки святим полумям своїм не вгорнула всього:

Народ увесь і людей рідних усюди, всі таланти й немочі їх, поработоченому долю і Судьбу всіх — увесь Рідний Край і Матір — Землю цілу, Україну розпняту.

Все вгорнула Вона:

Грядучого Пророка Любов визволююча. І стала вогненним стовпом горіти любов отся. Крізь сумерк і темінь і горесну ніч, просторами пустині й над хвилями моря в гіркій мандрівці Народу — скрізь світив і розяснював, ратував і провадив, розпогоджував і вщасливлював огонь любови Його.

Вибраного пророка любов безконечна.

Благословенна будь память Його!

Сам Він ні радости життя безгоресного, ні ласк любови обожаючої не зазнав. На верхівя пророчого шляху свойого нагоре гострими тернями ступав. Крівавим потом чола свойого і хліб насущний обливати мусів, усю творчу ніч свою, усі спромоги, всі сили свої во благо Народу оддавши, поки смертельним ударом і втомою смертельною, мукою великою і безконечним терпінням знесилений біля видвигненого собою Вівтаря Волі не впав.

Але розпалений Ним огонь могутний — на жертвеннику Його не погас.

І в душах Народу Він спасенну пожежу розпалив, їх віковічний смуток поневолення в радість бортьбою перемінив.

Тавро рабства з душ братів пречистою полумінною боевого духа випалював.

Схилених кріпаків і рабів, Судьбою битих, людським презирством мов струпом укритих, в горді ряди борців за Волю перетворив.

В Землю Обітовану останній шляхах, останню дорогу сороклітним подвигом своїм Народові, як Мойсей, розкрив:

Вічно-боевого Духа Його поклик усетворящий.

Благословенна будь на віки память Його в несмертельности своїй!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

АЛЛЕНТАВН, ПА.

В память Івана Франка.

Дня 6. червня відбувся мітінг членів Братства Неп. Зач. Пр. Д. Марії, від. 17 „Провидіння", на якім на самім початку згадали про десятьлітну річницю смерти нашого Великого Учителя і приятеля робучого люду Івана Франка. Того, що ціле своє життє посвятив для добра нашого народу та бажав рівної правди для всіх.

З тих, що пошанували память поета і зложили свої лепти на його памятник, були: о. С. Мальняник $1, а по 50 ц.: І. Сокальський, Гр. Пипюк, Мих. Гримач, З. Позібаньчук, Л. Хома; по 25 ц.: А. Доньська, Гр. Романишин, Мих. Вернійовський, В. Николишин, Д. Яромій, Н. Кухит, І. Котик, Мих. Мацько, Й. Біят, П. Яремчук, А. Ващишин; по 20 ц.: М. Гадо, Н. Кочинаш. Разом зібрано $6.65 і вислано до Обеднання на памятник Івана Франка.

Хоч в той спосіб прилучуеться наш відділ до тої загальнонародної маніфестації, яка має за ціль поширити культ нашого Каменяра. А від себе додам такий заклик до всіх братів на еміграції:

Десять літ минає,
Франко у могилі.
Франко був поетом
Цілої Вкраїни.

Хай-же його слава
Во вік нам остане
А таких, як Франко,
Нехай много стане.

Десять літ минає
І се памятайте,
На памятник Франка
Кождий оден дайте.

Л. Хома.

ВИЛМИНГТОН, ДЕЛ.

Збірка на потерпівших в краю.

Всі наші тутешні організації враз з січовою сотнею гуртуються при церкві св. О. Николая. Страшні вісти, які доходять до нас з рідного краю, зрушили й нашу невеличку громаду.

З нагоди свят Сошествія св. Духа о. Ващишин, наш парох виголосив жалібну проповідь про відносини в краю та візвав всіх, щоби станули в ряди Січової Організації.

Підчас вечірні перейшовся о. Ващишин за колектою в супроводі сотника 9. сотні Стефана Фігуна і скарбника Петра Саса, яка принесла $22.25.

Гроші ті вислано до Обеднання для тих, що потерпіли в послідній боротьбі з Поляками на вулицях галицьких міст.

С. Фігун.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

На Рідну Школу.

Нема в нашій громаді гаразд, але ще більше бракує нам доброго розуму, особливо з боку тих одиниць, що всеще ставлять свою особисту справу висше загальної. Тому то навіть така симпатична збірка як писанка на Рідну Школу випала в нас слабо, бо були такі, які агітували навіть проти тої збірки. Це дійсно правдиві виродки нашого народу.

Та все таки знайшлася в нас громадка щирих людей, які і тим разом зложили жертви. Це імена тих, які подибати можна кожним разом, коли тільки йде яка допись про збірку на народну ціль з нашої громади.

Жетрвували: Іван Масляк $3; по $1: Мих. Думаський молод., Іван Бородайкевич, Павло Стадник, Павло Максимів, Петро Беркита, Григ. Цимбала, Анна Іванів; Ф. Калужняк 50 ц.

Разом зібрано від щирих жертводавців $11.50 і вислано до Обеднання до Филаделфії з призначенням на Рідну Школу в краю.

Павло Стадник.

БОЛТІМОР, МД.

Відділ Союза на політичних вязнів.

На мітінгу Братства св. Тройці, від. 320 У. Н. Союза, згадано про послідні події в рідним краю та про свіжу українську кров, що полилася на наших землі. В звязку з тим переведено збірку на допомогу політичним вязням.

Жертви зложили по $2: Г. Шулка, С. Кузик; по $1: Й. Приймак, І. Ракочий, О. Івахів, М. Криж, І. Шпатура і Н. Малко.

Разом зібрано $10 і вислано до Обеднання.

Йосиф Приймак.

КОГУС, Н. Й.

На „Просвіту" і Інвалідів.

Наша невелика громада старається по своїм силам поперти наші визвольні змагання і посилає час до часу на рідні народні цілі.

Тим разом вдалося мені придбати 6 нових членів для нашого найстаршого товариства „Просвіта" у Львові.

Кромі того наш місцевий Український Горож. Клюб виасигнував з своєї каси $5 для тов. „Просвіта", а $10 для наших інвалідів.

Разом зібрано $27 і вислано до Обеднання з тим, щоби воно вислало ті жертви до краю в призначені місця.

Т. Малігловка.

КЕМПБЕЛ, ОГАЙО.

З забави на політичних вязнів.

На сходинах в нашого громадянина Стефана Гринечка зібрано при товариській гутірці дещо й на наших політичних вязнів в краю.

Жертвували: Петро Каша $2; по $1: Стефан Мельник і Дмитро Стець; по 50 ц.: Гринечко Стефан, Стахура Михайло, Лисиганич Іван, Стахура Йосиф, Гринечко Іван, Ткачишин Михайло, Іван Клюс.

Разом зібрано $7.50 і вислано до Обеднання.

Дмитро Стець.

ПОСВЯЧЕННЯ УГОЛЬНОГО КАМЕНЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ УПТ.

Дня 24. травня відбулося в Дрогобичі величаве свято посвячення угольного каменя гімназії. У теперішну хвилю важкої політичної й економічної скрути треба подивляти енергію кількох одиниць і жертвенність широких кругів свідомого громадянства Дрогобиччини, що зважуеться на діло, яке переходить сили буденного громадського напруження. Кошти-ж будинку гімназії переходять кілька сотень тисяч злотих! Досі куплено площу, вмуровано фундаменти і здвигнено мури під партер. Тепер іде праця над побудованням партеру. Свято посвячення стягнуло тисячі народу, які у довгих рядах в супроводі кільканайцяти священників і гімназійного хору удалися під почату домівку своєї культури. Зворушливою була картина вписування імен „кумів" у грамоту, що має бути вмурована під памятником Франка. (Памятник плянується, а гімназія носити-ме назву „ім. Івана Франка"). Довгі ряди „кумів", приватні люде зпоміж інтелігенції, міщан і селян, далі відпоручники майже усіх товариств повіта, кооператив, читалень „Просвіти" вичікували у „хвості" черги вписування, яке тревало около двох годин. Своїми підписами й дрібними жертвами оці широкі маси организованого й неорганізованого громадянства доказали, що творять спільне, всенародне діло.

Слід підчеркнути, що невтомимій енергії й запалові голови комітету будови, д-ра В. Ільницького належить завдячити, що й сама будова йде наперед мимо важких часів і що организація співпраці в будові захоплюе чимраз більші круги.

Місцевий кружок УПТ піддержуе з усіх сил почату акцію.

Зі самого свята слід ще згадати прегарну промову д-ра Витвицького, якою закінчено свято. Всі вислухали з незвичайним зрозумінням промовця, який розвинув думку, що организація збірних зусиль довкола вищої ідеї творить трівкий грунт під політичну еманципацію українського народу.

Отсе посвячення, як видимий акт невидимого збірного напруження, дає зайвий доказ високої живучости й виробленості наших широких верстов, Дрогобиччині можна позавидувати й треба радіти разом з нею, що діло нею почате так гарно розвиваеться.

В. Будзиновський.

ЯК ПАН РАДНИК ОЖЕНИВСЯ.

ОПОВІДАННЄ.

(13)

— Не скач, як та оса, бо у мене не те на умі, про що ти думаєш. Мені ані ти на умі, ані панна. Мені на умі честь панни і твій язик.

— Мого язика не бійтеся. І не дуріться, що той махабунда возьме панну.

— Ти тим не турбуйся. Тільки нікому не розказуй, що чула, що бачила і про що зі мною балакала. Іди вже до своєї роботи і попроси сюди панну.

Анна поцілувала Клима в руку і пішла. В сінях зустрілася з Вірою, котра вертала від мами.

— Щось вам скажу, паннуню, — Анна мовила весело — але не тут, бо готов вчути Гамериканець. Ходіть до пекарні. Там тепер нема нікого.

Пішли до пекарні і Анна тягнула далі.

— Сему, правдивому вуйкови, можете позволити всьо, бо він не такий махабунда, як той, що вас баламутив.

— Я гадала, що ти справді щось цікавого скажеш мені, а ти знов про річи, про які я слухати не хочу.

— Ви не хочете слухати про ті річи, а робите їх. Чи не моя правда була, коли я перестерігала вас.

— Анно, не будь безлична!

— Паннуню, се для вашого добра. Тамтой баламутив вас, а сей хоче оженитися з вами. Дістанете доброго і богатого газду.

— Анно, лиши се. Перестань опікуватися мною, а ні, то скажу мамі, щоби тебе нагнала.

— Щоби я пішла між люди з язиком, та всім разказала, що бачила?

Віра тривожно глянула на неї.

— Не бійтеся, паннуню, бо я люблю вас. — Анна успокоювала її. — Гамериканець дав мені одного доляра за те, що я принесла його валізи, одного на те, щоби я держала язик за зубами. Мій язик в сім ділі я вже продала йому, отже як би кому розказувала про те, що було між вами і тим махабундом, то хиба тільки на приказ вашого гамериканського вуйка. Але й на його приказ я того не зробилаби, бо я вас люблю.

— То ти з ним балакала про мене? Вже-ж у него була з твоїм поганим язиком?

— Ваше щастє, що він сам про се забалакав до мене. Він хоче з вами оженитися, але гадав, що той махабунда вже звів вас. Того й він мене тягнув за язик. Розказуючи йому, щиро, як то було, по правді, я вибила йому з голови ту погану гадку про вас. Як дістанете такого богатого газду, то подякуете мені.

— Тобі все нісенітниці в голові. Він не для мене, я не для него. Він старий, я дитина.

— Добра мені дитина! Як ви не були дитиною для тамтого махабунди і як махабунда не був для вас за старий, то й сей буде добрий.

— Знаєш, Анно?— Віра промовила сердито. — Як би не те, що з тебе говорить глупота і добре серце, то я дала би тобі позаущ і викинула би з хати.

— Що в мене добре серце, не перечу. Але не скажу, щоби з мене говорила глупота. Як би я була така дурна, то я була би не доміркувалася, що тамтой махабунда, та що Гамериканець оженеться з вами.

— Він тобі мабуть сповідався і питав поради, — Віра сказала згірдно. — Знайшов собі порадницю!

— Він ані не сповідався, ані радився. Він тягнув мене за язик, але так нерозумно, що я видобула з него його тайну. Правда, не сказав, що хоче з вами женитися, але з того, що він балакав, вийшло, що таки так. Бо на щож йому знати, чи тамтой махабунда звів вас? Нащож би платив мені доляром за таку дурницю?

— За яку дурницю?

— Та за те, що я буду мовчати і нікому не розкажу, що чула і бачила. Він попросту не хоче, щоби люди з него сміялися, гадаючи, що він оженився з такою, котру інший звів і кинув. Щоби я мовчала, дав мені аж два доляри. Ідіть до вуйка, він хоче з вами балакати.

Віру неначе щось запекло за пазухою. Пригадала собі, що там ще доляр радника. Лишила його там, бо не хотіла витягати при Анні. Вийшла з кухні, вийняла зза пазухи доляра, подерла його і сховала назад, думаючи відослати його потому листом радникови. Пішла до вуйка.

— Алеж ти ще дурна гуска! — вуйко привитав її. — Ти неначеб що лиш нині на світ прийшла, бо не розумієш, про що тебе питають і не розумієш того, що сама кажеш. Добре, що ти говориш тілько в розмові зі мною. Ти уважай на свої слова, бо як таке вихопиться тобі при чужих, то... пропала твоя добра слава.

— Щож таке я сказала?

— Ти сказала таке, що я мав право думати про тебе як найгірше. Розказуючи, що ви цілувалися, ти сказала, що між вами було й решта. Така решта, про котру ти й балакати соромилася, полишаючи мені вгадати. Аж від Анни я дізнався, що тою рештою були його коліна. Чи так?

— Вуйку, вже лишіть це, бо розплачуся!

— Тішся, що та решта вияснилася. І ще раз тішся, бо з всего того я виміркував, що він тебе любить.

— Він мене любить так, як кождий розпустник любить кожду покоївку. А хоч би то була правдива любов, то він для мене застарий.

— Пусте, що старий. Він здоровійший, як неодин молодий. І неодин молодий вмре скорше, як добре законсервований старий. Чи твій тато не був молодий? Був молодий і лишив на біду вдову з дитиною. Як вмре радник, то лишить вдові цісарську плату. Кажеш, що він тебе любив так, як деякі люблять покоївки. Як жеж він міг инакше любити тебе, коли гадав, що ти покоївка? Сама скажи, чи йому, якомусь радникови могло прийти до голови, щоби женитися з покоївкою, хоч би вона не знати як подобалася. Що ти йому подобалася, нема ніякого сумніву. Не знав, що ти з його суспільної сфери, отже про женячку не міг думати і загадав порадити собі инакше. Добре, що я перебив. Коли тепер почуе, хто ти, то факт, що ти йому подобалася, спонукає його иншим способом осягнути ціль. Тим иншим способом є женитьба.

— Хоч би ваша правда була, що я йому так дуже подобалася, то я загатила йому приступ до мене. Він не того втік, що розяснилося непорозуміння і він вчув, що я не покоївка, а дочка газдині. Він втік, бо від мене почув пару терпких слів. Коби ви чули, що я йому наговорила!

— Пусте, наговорила. Лиши то мені. Я буду сватом. А кажу тобі, що я маю щасливу руку.

— Вуйку, не беріться до сего. Сватаючи, ви ще гірше скомпромітуете мене. Він буде гадати, що я дурію, гину за ним.

— Не думай, що я такий дурний, щоби тебе компромітувати. Я про тебе йому і згадувати не буду. Балакаючи з ним, я буду говорити тільки про него. Буду також питати, чому не жениться. Скажу йому, що його висватаю з якою вдовою, а бо якою старою дівкою зі скриньою доларів. Як тебе любить, то безпечно якимсь способом виявить се. Тоді ти будеш мати послідне слово. Тепер ти скажи мені лише тілько, чи приймеш його, як він скаже мені, що любить тебе. Не даш гарбуза?

— Дам, бо він обидив мене і... і він для мене застарий.

— Гуска-ж бо ти гуска! Але я тебе не кваплю, бо се на тебе прийшло неожидано і ти всего того ще не обміркувала. Нині, в днину, не буде коли передумувати, бо мабуть маєш якусь роботу. На добавок мусиш мені показати ціле ваше газдівство. Потому будемо балакати про инші діла. Ти і мама розкажете мені, як вам тут жилося. Я вам розкажу, як я пережив там за морем. Діло з радником передумай, аж тоді, коли підеш спати. Ніч довга, і я думаю, що по нинішних пригодах та розмовах не скоро всне́ш. А обміркоовуючи діло і питаючи себе, чи тобі вийти за того радника, ти також подумай собі, що може добре було би, як би ти вже так нині мала мужа і вже нині мала до кого пригорнутися. Бо ти вже не дитина і тобі вже крайна пора...

— Та я вже сама нераз думала, що добре було би влекшити мамі життє. Вона має зі мною клопіт і правду кажучи, мамині доходи замалі, щоби годувати такого непотрібу, як я.

— Дуже добре! — Клим крикнув врадуваний. — Ти вже сама вступила на добру стежку. В ночи нехай твої думки далі йдуть сею стежкою, то зайдеш під вінець — з радником. Кажу тобі, вечером ляжеш ще гускою, рано встанеш вже дівчиною... А тепер скажи мені, чому твоя мама не показуеся?

— Я вже йдучи до вас, думала маму виправдати, але ви забалакали мене. Мама пішла в город за потоком. Спершу я приказала Анні, щоби пішла сказати мамі про ваш приізд. Заки Анна вибралася, ви позвали її до себе, отже я сама пішла. Мама дуже здивувалася тою вісткою, бо зразу й вона гадала, що той радник, то ви.

— Може того не приходить, бо гадає, що і я, не я?

— Не того. Мама має клопіт і волїла би ще зо два дни не показатися вам, бо маму болів зуб і пухлина з лиця ще не зійшла.

— Чи я чужий?! Чи мама молода дівчина, чи я молодий парубок, що приїхав на обзорини? Веди мене до мами!

Муркова вже була в хаті. Віра побігла до неї упередити її, що вуйко прийде. Муркова ще більше розсунула хусту, якою було обвязане її лице, так що видко було тільки очі, ніс і уста.

— Скинь се! — Клим крикнув, увійшовши до комнати Муркової. — Тепер не зима і свіжий воздух пухлині не зашкодить. Скинь, бо я хочу з тобою по людськи привитатися.

— Колиж бо... колиж бо... — Муркова гикала.

— Колиж бо се непотрібне, — Клим вперся. — Ми вже старі гриби. Хто нам призирався би?

Коли Муркова стояла, не знаючи, що робити, Клим приступив до неї і сіпнув за хусту. Хуста зсунулася, він схопив її обіруч за голову і крепко поцілував в уста.

(Дальше буде.)

Валентина Завадська.

ЖІНОЧИЙ РУХ.

I.

Отсей напис дав би богато матеріялу не лише для короткого огляду, але й для великої наукової праці, бо явище, яке ми називаємо жіночим рухом і уважаємо за прикмету останніх модерних часів, сягає глибокої старовини і поширюється ріщуче на всі ділянки людського життя, повільно, але певно, захоплюючи все більші простори.

Не буде помилкою уважати, що фемінізм прийшов на світ разом з першою жінкою, як взагалі приходять з людиною всі її прикмети, зокрема змагання до самостійности і свободолюбство. Отсі два елементи лягли в основу фемінізму і дали можність жінці вести завзяту боротьбу з мущинами за свої рівні з ними права, на протязі тисячеліть.

Ще в часах передісторичних у ріжних народів бували періоди занепаду жіноцтва, а побіч з тим світлі віки матріярхату, себто зверхньої матерньої влади. Як би низько не стояла тепер жінка у деяких некультурних народів, всеж кожний з них згадує в своїх легендах або мітольогії могутних королев і войовничих славних жінок. Приклад цього можна знайти в старинних переказах Ескімосів та Муринів центральної Африки. Навмисне подається тут цілком протилежні до себе племена.

Вагання жіночої долі на цілій земній кулі й у всіх народів виразно виявляє великі трудноші боротьби, але й уперте змагання жінок до свого права і тверду свідомість справедливости своїх домагань. Через свою незорганізованість богато разів упадають вони під одностайним натиском своїх противників, які вживають могутніх паралізуючих способів, як темнота, гареми і всяке обмеження прав.

Одначе здоровий первень фемінізму не завмирає і священна іскра жеврів в душі найбільше пониженої невільниці. З мряки тисячеліть дійшов він до нас і у світлі його ясної полумини обєдналося жіноцтво майже цілого світу.

Фемінізм надто природне явище, щоби можна було викорінити його хочби віковим насильством, як не можна знищити в живій істоті життевого інстинкту. Тому жінки не переконалися, не зважаючи на довгу та старанну науку, що вони ні в чому не дорівнюють мущинам і тому повинні покірно схилити перед ними голову.

Не погодившися з тим раз на все, жінка невтомно домагається належних їй яко людині і громадянці — прав, виявляючи при цьому незвичайну витривалість.

Перші, найтяжчі кроки поробили, як звичайно, одиниці і своєю енергією підготовили шлях для маси, а ми в наших часах вже користаємо з овочів їх праці.

29 держав дали виборче право своїм жінкам! 40 націй надсилає жіноцтво на конґрес Суфражу — міжнародного жіночого союзу для оборони політичних прав жінки!

В грецькому міті герой забиває гидру з сто головами, але перед жінкою стояв потвір з 1,000 головами, і вона поступово нищить їх. Не так давно жінка не сміла їздити ровером, провадити автом, або заниматися авіятикою. Тепер ніби зрубано всі голови. Проте це тільки так здається, бо там, де лише праця сполучена з вищими почестями, ордерами, великою пенсією, — нараз усі голови відростають і знимається крик: „Праця (звичайно поплатна) не відповідає жінці, вона шкодить її здоровлю і нормальному народженню дітей"! І уряди стараються не допустити жінок на кращі становища.

II.

Жіночий рух спочатку змагає головно до здобуття жінці свободи, правного становища і всіх чоловічих привілеїв.

Нові часи висунули нові постуляти, бо поза рівними правами з мущиною не можна оминути сфери суто жіночої, де також треба добитися упорядкування соціяльних та економічних відносин. Ця сфера остільки важлива, що урегулювання її можливо тільки прикладаючи такі самі умовини оцінки, як у чоловічій праці.

Найголовнійшою функцією жінки є материнство. Богато жінок віддає свої кращі роки народженню і вихованню дітей. Правильне виконування цієї функції є найважливішою справою, бо в ній полягає будучина кожної нації, більше як на копальнях, рільництві та промислі. Ця праця таксамо важна, якщо не важніша від праці адвокатів, лікарів і професорів. Матері з дітьми творять майже половину кожної нації. Проте ніде, за рідким винятком, не мають вони постійного матеріяльного забезпечення. Уважається, що їх утримує чоловік і батько, що платня його вповні задовольняє потреби родини. Одначе не можна базувати на таких непевних річах, як воля одної людини, забезпечення матері й дитини, бо в родинному житті бувають ріжні комплікації і нерідко жінка з дитиною падають їх жертвою. Тут жіноцтво також стає до своєї оборони і питання незалежного забезпечення матері й дітей все більше висувається на порядок денний.

Зокрема звертається увагу: 1) на несправедливість однакової платні нежонатому робітникові та многосемейному; 2) на те, що жінка при тій самій праці дістає меншу платню і нарешті 3) що діти залежать матеріяльно від спосібностей та працьовитости батьків і терплять, коли родичі погані робітники.

Досі істнували певні способи задоволення цих потреб, головно через видавання матері та дітям грошевих додатків понад платнею мужа. Добре поставлено цю справу в Австрії, Чехії, Бельгії, Франції та Німеччині. Жіночі організації повинні особливо цікавитися цим питанням, бо систему родинних додатків розвинули чоловіки, кермуючися своїми поглядами на життя, і це законодавство може нарешті піти небажаними для жіноцтва шляхами. Треба зокрема звернути увагу на те, щоби згадані додатки сплачувано самій жінці, а не чоловікові, як це взагалі робиться, 2) щоби жінка, самостійна працівниця діставала таксамо додатки на дітей та на мужа, коли він інвалід і 3) додатки повинні наближатися до дійсної вартости утримання дітей.

(Дальше буде).

ПЕРШІ ЧАСОПИСНІ ЛІТАКИ У НІМЕЧЧИНІ.

Берлінське видавництво Ульштайна заводить для приспішення доставки своїх газет окремо для тієї мети сконструовані літаки марки Альбатрос і Гайнкель. Літаки матимуть окремі кабіни на пакети, ґазети та окремі автоматичні прилади до скидання вантажів і зможуть легко спускатися на землю, хоч їх скорість доходитиме до 170 клм. Окрема конструкція дає крім цього персоналові змогу пересувати вантаж без затрати рівноваги. Літаками можна рівночасно вживати і для пасажирського руху, а фірма Ульштайна хоче їх зокрема вживати для спішних поїздок своїх кореспондентів.

МЕРТВЕ МОРЕ.

Назва Мертве море зовсім відповідна для нього. Поверхня моря, щоправда, вразлива на сонішне світло, але зрештою воно мертве. Горячі вітри Арабаг*), які хвилюють воздух — надармо пестять цю тяжку, мертву масу води. Велика буря ледви трохи пробудить їх і вправляє в музику. Веселі филї Йордану, що спадають із гір, не в силі оживити води; вони самі тратять життя з тою хвилею, як сходяться з водою Мертвого моря. Човни і пороми на тому морі не оставляють поза собою майже ніякого сліду. Дивні то води. Вони не граються надберіжним піском. Ні, це море не є приятелем чоловіка. Коли хто не вірить, хай покушає води з Мертвого моря: то огидний, гірко-солений напиток. У порівнанню з нею вода океану є солодка і приємна. Отруйниця ця вода: риби, що весело приплили йорданськими водами, гинуть у ній. І хоч то не зовсім правда, що птах не може перелетіти понад водами Метвого моря, бо мусить згинути, то таки воно правда, що нераз можна побачити на водах Мертвого моря плаваючих неживих птахів; задушили їх трійливі гази. А скільки людей переплатило життям свою сміливість, коли хотіли розслідити тайни цього моря! Воно вбиває на віддалі: далеко довкола вбиває трійливими солями ростини й дерева. Наче трупи лежать здовж берега пні дерев і галузя, а води запустили і вибілили їх своїми солями.

Дивне то місце на земному глибі. Дивним виглядає нам з того, що знаємо про нього і чого не знаємо. Наукові досліди не в силі були розкрити його тайни. І так на протязі століть, головно у 19-ому столітті, завдяки повній пожертвування трудній **американській** експедиції Лінча 1848-го року і завдяки подорожі князя Ліінса 1864-го р., стверджено богато фактів, але лише деякі з них вдалося розяснити. Знаємо, що Мертве море лежить у кітловині, що утворилася з найбільшого у цілому світі заглублення. Поверхня моря лежить 390 метрів понизше поверхні Середземного моря, а його дно 792 метри понизше дна Середземного моря. Більша часть того солоного моря пересічно глибока на 300 метрів. Звісно є, що вода його має 28 процент хемічних складників, 23 процент солей, крім того ще 5 процент брому і хльору. Звісно є також, що море це, тому, що дуже глибоко положене, не має відпливу, а хоч щодня доплиє до нього стільки води, то щодня теж випаровує з нього лише йорданської води около 6000 міліонів літрів, або щодня маса води висока 13½ міліметра. Знаємо це. Але не знаємо цього, як те все сталося, як то утворилася ця найбільша на всьому світі анормальність. І наука не знає покищо відповісти на те.

Можливо, що наслідком нагальної зміни терену утворилася розколина Мертвого моря і наповнилася водою. Вода ця наслідком западення і розпущення та вилугування гір камінної соли — перемінилася в солоне озеро. Це озеро проковтнуло також і ріку Йордан, бо Йордан плив давнійше через цілу долину й вливався у Червоне море. Щоправда проти тої гіпотези (здогаду) промовляє те, що поверхня Арабаг, високо знімається між Мертвим і Червоним морем. Хіба і скеля Арабаг повстала наслідком якоїсь елементарної катастрофи.

Від часів тої катастрофи тяжить проклін на тому „пекольному гробі". З того часу — як каже повіря — гострі води солоного моря змивають піну розпусти, яка покрила цей край від часів содомського гріха. З того часу це море є пересторогою; вказували на нього пророки і проповідники. Згадується про Мертве море в Книзі мудрости (10, 6), а в Новому завіті згадує св. Петро (2, Петро, 2. 6) і Юда, згадує й Христос у проповіді (Лука 17, 28). і т. д.

*) Арабаг — скельна стіна між заливом Акабаг і Мертвим морем.